

O nouă optică de analiză și apreciere a muncii cetățenilor români în străinătate

Niță Dobrotă

Profesor universitar doctor

Mirela Ionela Aceleanu

Asistent universitar doctorand

Academia de Studii Economice București

Abstract. *Management of the active population employment became more and more complex in each country in a knowledge based society and a new economy, which are in a high connection with globalization and integration processes. From this point of view, the departures to work abroad, legal or illegal of the Romanian citizens for a better payment have already generated social-economic effects which have to concern more our public authorities.*

In this study we try to show the necessity of a national strategy for a full and efficient employment of whole Romanian labour potential, lay emphasis on the active population. In the same time through the indicators based on theoretical-methodological analyses and empiric estimated, we suggest some possible coordinates of this strategy.

Key words: person left to work abroad vs. emigrant; costs and benefits of departures to work abroad; employment rate of national labour potential; work efficiency of the Romanian citizens who works in West-European countries; efficient employment strategy of Romanian active population.

Introducere

Istoria multimilenară a omenirii a fost marcată de numeroase deplasări de popoare întregi, de mase mari de oameni dintr-un continent în altul, dintr-o zonă geografică în alta. Chiar dacă orizontul temporar se restrânge doar la istoria apariției și dezvoltării capitalismului, formele acestor deplasări au fost foarte variate în timp și spațiu. La fel au fost și sensurile, precum și intensitățile acestor procese istorice.

Pentru a caracteriza deplasarea unei importante părți a populației active din România în căutarea de locuri de muncă în afara granițelor țării și pentru a aprecia acest proces din perspectiva ratei ocupării și a eficienței acesteia, am considerat utilă o succintă trecere în revistă a migrației populației, îndeosebi a celei active, pe plan mondial, în ultimele 2-3 secole, cu deosebire în secolul al XX-lea.

1. Succintă prezentare a genurilor de plasare a forței de muncă în era industrială

Problema migrației forței de muncă în condițiile capitalismului a fost și este amplu reflectată în literatura social-economică și politică, inclusiv în cea românească. În limitele acestui interval de timp, procesul a fost analizat pe subperioade istorice.

În perioada acumulării primitive a capitalului în țările avansate economic, au predominat căile violente de transferare a brațelor de muncă (a persoanelor) din teritoriile slab dezvoltate economic, din fostele colonii spre țările care pășiseră deja pe calea dezvoltării capitaliste. În epocă și în ansamblul căilor de transferare folosite atunci, vânatoarea populației de culoare din Africa și vinderea celor prinși în diferite țări, îndeosebi în America de Nord, au deținut locul cel mai important.

Comerțul cu sclavi a constituit una dintre sursele acumulării de bogății imense în mâinile primelor generații de capitaliști. Marele poet german Heinrich Heine a surprins în imagini cutremurătoare dramele și chiar tragediile la care erau supuse persoanele de culoare ce făceau obiectul comerțului cu sclavi. Iată două strofe din poezia sa devenită clasică „*Corabia cu sclavi*”, în care este redată satisfacția unui mare negustor de o astfel de marfă pentru rata înaltă de profit așteptată dintr-o afacere de acest gen:

„Cinci sute de negri, toți senegalezi
Aleși grijuliu pe măsură
Au carne de piatră, tendoane de fier
Ce ieftină cumpărătură!
Am dat pentru dânsii un pic de rachiu
Și perle de sticlă pe-o ață
Opt sute la sută câștig de-mi rămân
Din ei jumătate în viață.”

Perioada colonizării intense a teritoriilor de peste Oceanul Atlantic s-a caracterizat prin *masive exoduri de populație, în special din Europa*. Populația respectivă încorporează mai ales *forță de muncă liberă din punct de vedere juridic*. Din punct de vedere economic, situațiile emigranților-imigranților erau destul de variate. Aceștia erau foști iobagi, țărani liberi, mici producători ruinați, lucrători salariați etc. care-și părăseau țările de origine, împreună cu întreaga lor familie, pentru a scăpa de sărăcie și a beneficia de bogățiile naturale ale noilor teritorii.

Este adevărat că și autoritățile din Lumea Nouă au folosit politici ample, destul de persuasive pentru a atrage noi și noi contingente de imigranți dornici să se angajeze în dezvoltarea rapidă a noilor teritorii.

Versurile poetesei Emme Lazarus de pe soclul Statuiei Libertății sunt sugestive pentru înțelegerea acestui gen de emigrație-imigrație:

„Mie să-mi dați învinșii, negru mizer tezaur,
Pe cei setoși de viață, mulțimea hemesită,
Pe cei ce nu-s chemați la mese îndestulate,
Pe cei rătăcitori, făpturi deposedate.
Lor, torța mea le-aprind, la Poarta Daurită.”

Șansele oferite de condițiile apărute în Lumea Nouă, ca și măsurile adoptate de autoritățile americane au făcut ca imigrația spre America de Nord să înregistreze dimensiuni impresionante. Astfel, numai în perioada 1820-1890 circa 16 milioane de persoane au „intrat” în SUA și s-au încadrat în toate structurile economico-sociale ale acestora. Procesul imigrării în această țară a continuat cu intensitate și în secolul al XX-lea, în intervalul de timp 1891-1964 migrând aici încă 28 de milioane de persoane.

Așa cum s-a arătat mai sus, cea mai mare parte a imigranților în America provenea din Europa. De pildă, în perioada 1816-1900, au emigrat peste Oceanul Atlantic, din unele țări europene, după cum urmează: din Anglia și Irlanda – 9,1 milioane de persoane; din Germania – 4 milioane; din Italia – 2,9 milioane; din Austro-Ungaria – 1,5 milioane de persoane etc.

Pe o anumită treaptă a dezvoltării capitaliste, începe *procesul deplasării unor persoane deja salariate în țările de plecare* în căutarea unor locuri de muncă mai bine plătite și mai sigure în țările de sosire. *Se formează deci piața internațională a forței de muncă*, care se interferează cu piețele internaționale ale celorlalți factori de producție.

Între *piața internațională a muncii și piața mondială a capitalului*, de pildă, *au existat și există încă relații specifice de interdependență*. În secolul al XIX-lea (ultimele decenii ale acestuia), deplasarea forței de muncă pe plan internațional se înscria pe aceleași traiectorii cu cea a capitalurilor tehnice.

În cea de-a doua jumătate a secolului al XX-lea, fluxurile internaționale arătate – de forță de muncă și de capital – au cunoscut și cunosc sensuri diferite de mișcare. De regulă, din țările dezvoltate economic se exportă capital, iar spre acestea se orientează forță de muncă din țările mai puțin dezvoltate. Dimpotrivă, țările slab dezvoltate economic sunt absorbante de capitaluri străine și generează surplusuri relative de resurse de muncă care emigrează spre țările mai avansate sub raport economic. Desigur, aceste fluxuri și mai ales sensurile lor nu se explică doar prin cauze economice și cu atât mai puțin depind ele doar de mecanismele specifice ale capitalismului.

În ultimele decenii a luat o mare *amploare migrația specialiștilor cu înaltă calificare*. Reputați oameni de știință, marile competențe din toate domeniile, inclusiv din cel economic, emigrează spre țările cele mai dezvoltate, cu precădere spre SUA.

Țările de emigrație sunt țările mai puțin dezvoltate, țări care oferă șanse mai mici de realizare profesională pentru specialiștii formați (consacrați) deja în domeniile cele mai dinamice ale științei și tehnicii. Este demn de reținut și faptul că chiar și din țările cu venit mic pe locuitor emigrează o parte a specialiștilor formați aici cu mari eforturi financiare, cu toate că acestea duc o lipsă acută de specialiști în toate domeniile. Acesta este încă unul dintre cercurile vicioase existente în economia mondială.

2. Cauze și motivații ale emigrației-imigrației potențialilor salariați

Deplasarea forței de muncă în străinătate se află în strânsă legătură cu fluxul internațional de capital. Tendința de concentrare a capitalului în țările dezvoltate determină o parte a forței de muncă din țările slab dezvoltate și în dezvoltare să emigreze în cele dezvoltate.

Cauza principală o reprezintă existența decalajelor economice între țările slab dezvoltate și țările dezvoltate economic. Aceste decalaje îi determină pe indivizi să caute locuri de muncă mai bine plătite, în speranța obținerii unor câștiguri mai mari. Prin mobilitatea teritorială a forței de muncă, piața muncii răspunde ofertei suplimentare de locuri de muncă din zonele cu o creștere economică superioară.

Pe de altă parte, sistemul de comunicație (mass-media, Internet) evidențiază *standarde și forme de trai atractive pentru diferite categorii de populație din țările în curs de dezvoltare*. Dezvoltarea tehnologiilor informaționale permite transmiterea informațiilor între angajator și viitorul angajat, fără să fie nevoie de întâlnirea lor fizică (Bădescu, 2005).

Din partea țărilor primitoare de forță de muncă printre cauze ar putea fi *dezechilibrul demografic*, explicat prin modificările ce apar în echilibrul fragil dintre rata natalității și cea a mortalității, aflat în strânsă legătură cu dezvoltarea economică. Însă, aceste țări urmăresc în special *atragera de forță de muncă ieftină*, mai ales pentru munci grele, puțin căutate de membrii societății lor, sau a unei forțe de muncă foarte bine pregătite, care reprezintă o bună investiție în viitorul lor. Este însă real faptul că, uneori, aceste munci „de jos” sunt realizate de oameni cu educație superioară.

Înclinația către deplasarea la muncă în străinătate este influențată și de *particularitățile individuale ale persoanei care migrează*, de caracteristicile zonei de plecare și ale zonei de sosire, precum și de distanță.

Factorii individuali cei mai importanți pentru explicarea disponibilității către migrație țin de *vârsta, de starea civilă, de studii*. De regulă, tinerii sunt mai dispuși să plece decât persoanele în vârstă, bărbații față de femei, persoanele necăsătorite față de cele căsătorite, persoanele cu calificare superioară față de cele necalificate etc.

Caracteristicile zonei de plecare și ale zonei de sosire influențează, de asemenea, înclinația indivizilor către mobilitate, observându-se o atracție a acestora către zonele bogate, cu oportunități de muncă și de afaceri și cu salarii mari. Mărimea zonei este un factor semnificativ, deoarece

cei care caută un loc de muncă în afara țării consideră că au șanse superioare de angajare în centrele urbane mari. Pe de altă parte sunt importante și caracteristicile zonei de plecare. (Grigore, 2000).

În România, *numeroasele restructurări din industrie*, precum și *existența unei agriculturi încă de subzistență* au ridicat numărul șomerilor și i-au determinat pe cei restructurați să-și caute un loc de muncă în afara țării.

Distanța este de asemenea importantă în luarea deciziei de a lucra în străinătate. Însă nu atât *distanța geografică*, ci mai ales *distanța socială* este importantă, aceasta referindu-se la obstacolele care stau în fața persoanei ce se deplasează la muncă în străinătate, obstacole care apar în procesul adaptării sale sociale în noua zonă, localitate. De asemenea, un rol important revine și politicilor guvernamentale în domeniul impozitelor, al măsurilor de protecție socială a șomerilor, de comportamentul firmelor în termenii politicilor de promovare a angajaților etc.

Pentru aprecierea deplasării temporare a unora dintre români în căutarea de locuri de muncă are o tot mai mare importanță *cunoașterea mecanismelor specifice de funcționare a Uniunii Europene*, în cadrul căreia a fost instituționalizată libera circulație a forței de muncă (a lucrătorilor). (Lăzăroiu, 2003, p. 31)

Reglementările mai vechi și mai noi ale UE fac precizări riguroase cu privire la *libera circulație a persoanelor și serviciilor*. În acest context, se arată că *lucrătorii* au dreptul de a circula în mod liber în cadrul Uniunii. Orice discriminare pe motiv de naționalitate între lucrătorii statelor membre în ceea ce privește angajarea, remunerarea și celelalte condiții de muncă este interzisă.

Caseta nr. 1

Scurtă istorie privind migrația pe plan mondial în era industrială

Cea mai semnificativă perioadă înregistrată pentru migrația maselor a fost secolul de după anul 1815. În această perioadă, în jur de 60 milioane de oameni au părăsit Europa pentru a se stabili în America, Africa de Sud și de Est. Un număr de 10 milioane de persoane au migrat voluntar din Rusia în Asia Centrală și Siberia. Aproape 12 milioane de chinezi și 6 milioane de japonezi și-au părăsit țara natală și au emigrat în Asia de Est și de Sud.

Între cele două războaie mondiale migrația internațională a scăzut brusc, în special datorită condițiilor economice nefavorabile, dar și ca urmare a politicilor restrictive de imigrație impuse de țările de destinație, în special de SUA.

O creștere a migrației internaționale a început în perioada postbelică, implicând în special Europa și SUA. Aceasta a fost perioada creșterii relative a migrației dinspre țările în curs de dezvoltare spre cele dezvoltate și a apariției fenomenului de „muncitori musafiri”. În deceniile 1970 și 1980 tendințele globale au favorizat mutările controlate ale lucrătorilor temporari, accesul imigranților fiind limitat la cei extrem de înzestrați profesional sau la cei ale căror familii locuiau deja în țara de destinație.

Globalizarea, liberalizarea schimburilor și integrarea economică au încurajat mobilitatea forței de muncă. De asemenea, acest trend este susținut și de decalajul în ceea ce privește standardele de viață între țările bogate și cele sărace. În publicația World Migration 2003 a Organizației Internaționale pentru Migrație, se estimează că 2,9 % din populația lumii, adică o persoană din 35, sunt migranți motivați de dorința de a-și îmbunătăți viața din punct de vedere economic. În 2005 aveau statut de emigranți între 185-192 milioane de persoane. Unele surse demne de încredere estimau că, în anul 1990, numărul persoanelor cu statut de emigrant legal pe plan internațional ajunsese la 100 de milioane. La aceștia se mai adăugau 19 milioane de refugiați și cel puțin 10 milioane de emigranți ilegal.

Era globalizării nu a cunoscut apariția unei piețe internaționalizate libere a migrației forței de muncă. „În multe privințe, nevoiașii și neprivilegiații au mai puține posibilități de migrație internațională acum, decât au avut în trecut... Pentru cei privilegiați însă, lucrurile stau diferit. Cei cu calificări profesionale și aptitudini tehnice au un mare spațiu de manevră, rămânându-le deschisă posibilitatea de a se muta dacă doresc.” Astfel, se observă inechitatea oportunităților de migrație pe termen lung.

Acest nou val de emigrare a fost în parte produsul decolonizării, al formării de noi state independente și al politicilor de stat care au încurajat sau i-au forțat pe oameni să se deplaseze. Procesul a fost totuși și rezultatul modernizării și al dezvoltării tehnologice, cum ar fi: perfecționările din domeniul transportului, din domeniul comunicațiilor.

În plus, așa cum creșterea economică din Occident a stimulat emigrarea în secolul XIX, dezvoltarea economică din societățile nonoccidentale a stimulat emigrarea în secolul XX. *Emigrarea devine un proces de autoînstărire.*

Guvernele se așteaptă la o creștere a mobilității forței de muncă și urmăresc aplicarea unor politici prin care să se reducă migrația ilegală și abuzivă. Obiectivul comunității internaționale în ceea ce privește migrația se referă la administrarea migrației astfel încât să se obțină beneficii atât la nivel individual (pentru migrații), cât și la nivelul societăților de plecare și de sosire.

Sursa: Huntington, S. P.: Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale, Editura Antet, București, 1997, p. 290; Hirst, P.; Thompson, G.: Globalizarea sub semnul întrebării, Editura Trei, București, 2002, pp. 46, 53; International Migration: Facts and Figures, 2005 & World Migration 2003, International Organization for Migration (IOM), www.iom.int/

3. Premisele calculării ratei ocupării și a eficienței folosirii întregului potențial de muncă al României

Problemele privitoare la ocuparea populației active și la eficiența acesteia în România sunt conturate și dimensionate, de regulă, fără a se lua în considerație cea parte a forței de muncă care a lucrat și lucrează în afara granițelor țării. În fapt, indicatorii ocupării și eficienței populației active din țara noastră, calculați și dați publicității de instituțiile specializate, sunt sensibil diminuați deoarece aceștia se calculează prin luarea în considerație doar a persoanelor ocupate în interiorul țării.

Pe fundalul proceselor istorice ale fluxurilor deplasării populației, respectiv al migrației populației active pe plan mondial, va fi punctat caracterul specific al deplasării temporare a unei părți a forței de muncă din România în căutare de locuri de muncă în ultimii ani. În genere vorbind, cele mai multe dintre aceste „plecări la muncă” nu se încadrează nici în mecanismele pieței internaționale a forței de muncă și nici în procesul instituționalizat al liberei circulații a persoanelor (a lucrătorilor) și a serviciilor în cadrul UE, între țările membre, peste granițele acestora. La acest nivel al analizei noastre, nu ne-am propus să detaliem problema, făcând distincție între deplasările legale și cele ilegale, între plecările pe bază de contract temporar (sezonier) și între cele cu perspectivă de prelungire și chiar de primire de cetățenie.

În cele ce urmează ne-am propus să ajustăm ratele ocupării și ale eficienței folosirii potențialului național de muncă prin luarea în calcul a muncii prestate de cetățenii români în afara granițelor țării.

Pentru aceasta, a fost nevoie, în primul rând, de obținerea unor informații ample și corecte cu privire la amploarea fenomenului deplasării cetățenilor români în străinătate.

În ceea ce privește numărul românilor plecați la muncă în afara granițelor țării, oficialitățile nu dispun de date complete credibile. De fapt, nici Ministerul Administrației și Internelor, nici Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei și nici Institutul Național de Statistică nu au

conceput metodologia adecvată de urmărire a procesului și nu pot oferi informații generale în acest domeniu. Pe de altă parte, țările în care lucrează temporar români nu cunosc numărul acestora și nu pot oferi nici ele informații credibile nici măcar cu privire la cei intrați pe teritoriul lor în mod legal. În Spania, de pildă, numai în primele 4 luni ale anului 2005, peste 120.000 de români intrați ilegal au făcut cereri pentru a intra în legalitate.

Ca urmare, în presa românească sunt vehiculate date foarte diferite cu privire la amploarea procesului de deplasare a românilor în căutare de locuri de muncă în afara granițelor țării, îndeosebi în țările membre ale Uniunii Europene. De pildă, *Asociația Națională a Birourilor de Consiliere a Cetățenilor (ANBCC) estimează că aproximativ 4 milioane de români lucrează legal sau ilegal pe toate continentele lumii.* Din punctul de vedere al temei noastre, cifra este exagerată. S-ar putea ca în cele 4 milioane să se includă și persoanele emigrante și stabilite definitiv în diferite țări în ultimele două-trei decenii.

Aprecierea pe care o făcea recent *Theodor Stolojan* asupra fenomenului arătat pare a fi mai apropiată de realitate. În afara granițelor – preciza economistul Stolojan – se află la muncă 2 milioane de persoane, în genere, forță de muncă tânără sub 35 de ani („Adevărul” din 29.10.2005). Această cifră este concordantă cu aproximațiile pe care autoritățile din țările de sosire le furnizează. Astfel, se consideră că în Spania s-au aflat la muncă în anul 2004 peste 600.000 de români, iar în Italia, numărul acestora a fost de peste 500.000 de persoane. Recent, în *Jurnalul Național* se avansa ideea că în Italia lucrează legal și ilegal circa un milion de români. Nu se precizează durata medie a timpului lucrat de aceste sute de mii de persoane. Au lucrat aceștia un an complet (evident măsurat în numărul corespunzător de ore) sau doar o parte a acestuia? Rămâne de aflat!

Oricum, spre sfârșitul anului 2005, interesul românilor pentru oferta de locuri de muncă în străinătate a scăzut, chiar dacă potențialilor doritori li s-au oferit salarii mai mari decât în trecut (32,45 euro pe zi), precum și perspectiva de a încheia un contract nominal de muncă pentru viitor.

În nouă luni din anul 2005 (ianuarie-septembrie), Oficiul pentru Migrația Forței de Muncă a încheiat 33.684 contracte de muncă pentru români în Germania, Spania, Elveția, Qatar, Nigeria. Suma totală a acestor contracte a fost de 91.083.590 euro, ceea ce înseamnă, în medie, pe o persoană circa 2.700 euro.

Ar fi util de știut și structurile acestei mase de oameni plecați la muncă (pe categorii de vârstă, pe profesii, pe grade de pregătire, stare civilă, zone geografice etc.).

Pentru studiul nostru privind *rata ocupării și rata șomajului în anul 2004* (poate și în anul 2005) vom reține cifra de două milioane de persoane care au lucrat temporar în străinătate, îndeosebi în țările vest-europene.

Pentru a măsura și aprecia rata și eficiența ocupării în România a fost necesară, în al doilea rând, cunoașterea mărimii veniturilor încasate de persoanele – cetățenii români care lucrează în străinătate. Pentru o analiză consistentă de acest gen, ar fi necesare date statistice medii cu privire la veniturile (salariile) românilor aflați la muncă, comparativ cu cele ale autohtonilor din diferite țări (Spania, Italia, Germania etc.), precum și în comparație cu cele ale românilor rămași în țară.

Posibilitatea unor asemenea comparații este relativ redusă mai ales din cauza informațiilor sărace și cu totul aproximative cu privire la câștigurile medii ale românilor care lucrează în străinătate. La o astfel de situație s-a ajuns din cauza imigrărilor ilegale ale multora dintre români și, pe cale de consecință, a angajării acestora fără convenții sau contracte de muncă. De aceea, lucru constatat și consemnat de toți analiștii în domeniu, există o mare diferență între salariile (veniturile) încasate de persoanele plecate legal, cu contracte de muncă încheiate în prealabil, și salariile celor intrați ilegal în țările vest-europene și care lucrează la negru.

Oricum, chiar și salariile medii ale acestora din urmă sunt mai mari decât salariile pe care emigranții le-ar fi încasat în țară dacă ar fi avut astfel de locuri de muncă. În această situație, acele persoane nu au avut și nu ar avea alternative. Plecarea în afară este singura lor șansă de a-și câștiga existența. Ne oprim aici cu considerațiile de ordin economic, social, familial, politic, național.

De aceea, continuarea analizei pe care ne-am propus-o se va baza pe *veniturile pe care cei aflați la muncă în străinătate le trimit cu regularitate familiilor acestora rămase în țară*. Dar și informațiile referitoare la aceste venituri sunt fragmentate și relative, în funcție de cei care mijlocesc transferurile banilor din străinătate spre beneficiarii din țară, adică prin: conturile bancare gestionate și supravegheate de BNR; mandate poștale internaționale, mandat Engiro; birouri specializate în transferuri de bani pe plan mondial (Money Gram, Western Union, Smith and Smith etc.); șoferii de pe autobuzele turistice; „în buzunare” etc.

Destul de mari sunt diferențele între datele mai mult sau mai puțin oficiale oferite de autorități cu privire la

sume pe care românii aflați la muncă în străinătate le trimit familiilor lor rămase acasă. Conform datelor furnizate de BNR (www.bnro.ro), în anul 2004, sumele anuale trimise în țară de nerezidenți au fost de circa 3 miliarde de euro. Guvernatorul Mugur Isărescu apreciază că aceste sume echivalează cu aproape 4,3% din PIB-ul României din acel an. Alte surse evaluează aceste transferuri către România prin modalitățile de expediere a respectivelor sume.

Astfel, unii analiști au evaluat că, în același an, numai prin șoferii de pe microbuze turistice au fost trimise în țară, la familiile celor ce lucrează în afară, peste 1,2 miliarde de euro, ceea ce înseamnă, după autori, aproape jumătate din sumele trimise de nerezidenți în România („Adevărul” din 19 septembrie 2005). *Pentru operațiunea de ajustare a ratei eficienței ocupării potențialului uman al României, va fi luată ca punct de plecare suma de 3 miliarde de euro, sumă pe care au trimis-o acasă lucrătorii români angajați în afara țării.*

4. O metodologie proprie de ajustare a ratelor oficiale ale activității, ocupării și eficienței folosirii potențialului național de muncă

Ajustarea ratei ocupării, a ratei șomajului și a eficienței utilizării potențialului național de muncă, cu luarea în considerație și a persoanelor ocupate în afara granițelor țării, a devenit nu numai necesară, ci și posibilă. În perspectiva aderării României la Uniunea Europeană, operațiunea va deveni obligatorie. De fapt, și în prezent se fac comparații ale indicatorilor respectivi realizați în țara noastră cu cei din țările membre ale Uniunii Europene.

În vederea efectuării operațiunii de ajustare vor fi luate ca puncte de plecare indicatorii respectivi (rata ocupării, rata eficienței folosirii resurselor de muncă) calculați pe baza metodologiei existente în Uniunea Europeană. Evident, acești indicatori oficiali au ca sferă de cuprindere economia și societatea țării noastre.

Apoi, se ia în calcul valoarea adăugată brută de către acea parte a populației active disponibile a României care este ocupată în afara granițelor țării, ținându-se seama de numărul persoanelor în această situație și de volumul de muncă prestată în decursul unui an, volum care ar trebui exprimat în număr mediu de ore, așa cum s-a subliniat mai sus. În mod concret, pentru anul 2002, am pornit de la următoarele două mărimi:

- 1,5 milioane de persoane deplasate temporar în diferite țări în căutare de locuri de muncă, care lucrează efectiv și care fac parte din potențialul de muncă al României;
- suma de 3 miliarde de euro, trimisă familiilor rămase în țară și care reprezintă doar o parte din veniturile încasate de românii plecați la muncă în străinătate.

Evident, avem în vedere că persoanele aflate temporar la muncă în străinătate reprezintă potențial de muncă al României, că acestea se încadrează în populația cu vârstă

de muncă, precum și în cea activă ocupată. Populația totală a României nu se modifică prin acest proces.

Conform Anchetei asupra Forței de Muncă în Gospodăria (AMIGO), în anul 2002 populația României era de 21.814.000 de persoane, din care 11.735.000 erau inactive, iar 10.079.000 de persoane aveau statut de populație activă. Aceasta, la rândul ei, era formată din populație ocupată (9.234.000 de persoane) și din șomeri BIM (845.000 de persoane).

Prin adăugarea persoanelor plecate la muncă în străinătate la populația activă și la cea ocupată în România – mărimi calculate fără luarea în considerație a celor ce muncesc în afara țării – au fost determinați, evident cu aproximație, indicatorii activității și ai ocupării pentru întreaga populație a României.

Pe baza unei astfel de operațiuni, populația activă a României devine 11.579.000 de persoane, iar cea ocupată constă din 10.734.000 de persoane.

Ținându-se seama de mărimile care reflectă realitățile concrete ale ocupării tuturor resurselor de muncă ale României – atât în interiorul țării, cât și în afara ei – ratele de activitate și ale ocupării se prezintă în tabelul următor.

Ratele activității și ale ocupării în România cu luarea în calcul a populației ocupate în afara granițelor țării (A) și fără aceasta (B)

Nr. crt.	În funcție de sfera de cuprindere a populației ocupate	A cu cei ocupați în afara țării	B fără cei ocupați în afara țării	A – B (în puncte procentuale)
1	Rata globală de activitate	53,0 %	46,2 %	6,8 pp
2	Rata de activitate a populației de 15 ani și peste	64,3 %	56 %	8,3 pp
3	Rata de participare a populației în vârstă de muncă	73,6 %	63,6 %	10,0 pp
4	Rata globală de ocupare	49,2 %	42,3 %	6,9 pp
5	Rata de ocupare a populației de 15 ani și peste	59,1 %	51,3 %	7,8 pp
6	Raportul de dependență economică	948 ‰	1362 ‰	- 414 pm

Pe baza ipotezelor adoptate și a metodologiei de calculare a indicatorilor oficiali, rezultatele operațiunii s-au impus de la sine: ratele activității întregii populații active sunt mai mari cu 6,8, respectiv cu 8,3 puncte procentuale; rata de participare mai mare cu 10 puncte procentuale; ratele de ocupare mai mari cu 6,9, respectiv cu 7,8 puncte procentuale; raportul de dependență economică mai mic cu 414 puncte promile.

Deocamdată ne mărginim să arătăm că acești indicatori sunt mai apropiați ca mărime de cei înregistrați în țările membre ale Uniunii Europene. Analiza se va întregi după ce se va proceda și la ajustarea ratei eficienței folosirii resurselor de muncă.

5. Necesitatea reconsiderării indicatorilor macroeconomici de rezultate sub incidența muncii prestate în afara țării

Pentru operațiunea de ajustare a indicatorilor macroeconomici de rezultate ai României și ai ratei eficienței economice a muncii populației plecate la muncă în alte țări, s-a luat ca bază un raport oficial al Ministerului Muncii, Solidarității Sociale și Familiei din anul 2004. În acest raport sunt prezentate sumele trimise anual de românii care lucrează în afara granițelor țării, prin sistemul bancar național în anii 2001-2004, și ponderea acestor sume în PIB-ul corespunzător al fiecărui an, după cum urmează:

Anii	Sumele trimise (miliarde euro)	% în PIB	PIB-ul (miliarde euro)
2001	1,1	2,45	44,9
2002	1,45	3,10	47,1
2003	1,50	3,08	48,2
2004	1,80	3,35	53,7

În același raport, se fac două precizări pe care le vom valorifica în ajustarea ratei eficienței folosirii potențialului de muncă al României.

Prima precizare se referă la faptul că sumele trimise anual sunt doar acelea care intră în țară prin intermediul sistemului bancar. Există numeroase surse informaționale care apreciază că sumele care ajung la familiile rămase în țară pe alte căi, prin alți intermediari sunt mult mai mari decât cele trimise prin intermediul băncilor. În concluzie, se poate aproxima că sumele ajunse în țară în anul 2002 au fost de circa 3 miliarde de euro.

A doua precizare face trimitere la persoanele pe care raportul le-a avut în vedere în evaluările făcute. *Este vorba doar de persoanele plecate la muncă în străinătate în mod legal*, prin Oficiul pentru Migrația Forței de Muncă (OMFM) și prin alți intermediari autorizați. Numărul persoanelor plecate prin acești intermediari este evaluat la 700.000 – 800.000 de persoane. Dacă sunt avute în vedere și persoanele plecate ilegal, numărul românilor care se aflau la muncă în străinătate în anul 2002 ajungea la cel puțin 1.500.000 de persoane.

În vederea realizării unei măsurări corespunzătoare condițiilor actuale este necesar să se țină seama de faptul că sumele trimise în țară (de toți românii aflați la muncă în afara granițelor și pe toate căile posibile de trimitere – aducere) reprezintă doar o parte a veniturilor încasate în țările unde muncesc, respectiv doar o parte a valorii adăugate brute pe care aceștia o creează în mediul economic al fiecăreia dintre aceste țări.

Întrebarea care se pune este cea privitoare la raportul dintre valoarea adăugată brută, exprimată în euro, de cei 1.500.000 de români angajați în diferitele țări străine, și sumele trimise de aceștia familiilor lor. Și în acest caz, se va recurge la aproximații. Important este ca acestea să fie cât mai apropiate de adevăr.

Se va ține seama de faptul că cea mai mare parte a populației plecate la muncă se află în Italia și Spania. După unii observatori ai fenomenului, cam două treimi din totalul celor plecați în afară lucrează în aceste țări. În același timp, există suficiente date din care rezultă că cele mai multe dintre locurile de muncă pe care sunt încadrați românii sunt din categoria acelor care necesită calificarea și pregătirea medie și elementară. În aceste condiții, valoarea adăugată brută de populația ocupată în afara granițelor ar putea fi de 3 ori mai mare decât sumele trimise familiilor din țară. Aceasta înseamnă că valoarea adăugată brută produsă de cele 1,5 milioane de persoane ocupate în afară poate fi estimată la 9 miliarde de euro. În tabelul următor sunt redate, comparativ, eficiența economică a utilizării resurselor de muncă în țară și eficiența economică a utilizării resurselor de muncă ale românilor plecați la muncă în străinătate.

Date comparate privind eficiența medie a populației ocupate în 2002

	PIB - VAB	Populația ocupată	PIB/VAB
Eficiența ocupării în România	47,1 mld.	9.234.177	5.100
Eficiența celor ocupați în afară	9 mld.	1.500.000	6.000

(în euro)

Prima apreciere a celor două mărimi ce exprimă eficiența factorului muncă în cele două ipostaze ale acestuia – 5.100 și 6.000 de euro – este că acestea se înscriu în nivelurile normale, niveluri care sunt comparabile cu mărimile altor indicatori macroeconomici de rezultate.

Calcularea eficienței resurselor de muncă ale României – atât a persoanelor ocupate în țară, cât și a celor ce lucrează în afară – s-a făcut pe baza presupunerii că cetățenii români plecați la muncă ar fi lucrat sau ar fi putut lucra cu salariile medii obținute în România. În realitate, multe dintre persoanele care lucrează în afara țării au plecat având statut de șomeri. În acest caz, veniturile încasate de românii plecați la muncă în străinătate ar trebui comparate cu ajutoarele de șomaj pe care aceștia le-ar încasa în țară.

O analiză specială, de același gen, se impune și în cazul lucrătorilor familiari din gospodăriile țărănești. Este necesar să se țină seama că o bună parte a celor plecați temporar la muncă o constituie lucrătorii familiari din gospodăriile țărănești, ale căror venituri și/sau pensii sunt mult mai mici decât salariile medii pe economia României, adesea mai mici chiar decât salariile minime.

În al treilea rând, se impun unele precizări și pe baza faptului că mulți din cei care pleacă la muncă în afară sunt pensionari. La prima vedere, situația respectivă este cât se poate de normală. Fiecare pensionar are dreptul să mai muncească temporar, dacă sănătatea îi permite și este motivat în acest sens.

Dar se mai știe că aproape un milion de pensionari (deci 20% din aceștia) au obținut acest statut și drepturile

aferele la cerere, înainte să fi împlinit vârsta legală de pensionare și, deci, fără să fi realizat numărul de ani de muncă cerut de legislația în vigoare. Se pune întrebarea câți din cei aproape un milion de pensionari „tineri” sunt plecați la muncă în străinătate. În măsura în care în țară nu se oferă posibilități de a munci și a câștiga venituri care să le asigure un trai decent, deplasarea în afara granițelor în căutarea de locuri de muncă apare ca singura alternativă atât pentru unii pensionari, pentru șomeri și chiar pentru mulți dintre cei care au un loc de muncă în țară.

Metodologia arătată permite și ajustarea unora dintre indicatorii macroeconomici de rezultate, cum ar fi: produsul național brut (PNB), produsul național net (PNN), venitul personal al menajelor (VPM). Astfel, mărimile acestor indicatori sunt mai mari decât cele deduse actualmente din produsul intern brut (PIB) și din produsul intern net (PIN), ceea ce ar putea reconsidera locul României în ierarhia economiilor lumii. Facem precizarea că Banca Mondială ierarhizează economiile lumii după venitul național brut, ca mărime macroeconomică totală și ca mărime corectată cu populația țării. Venitul național brut (Gross national income) exprimă suma valorii adăugate de toți producătorii rezidenți plus unele taxe pe produs neincluse în evaluarea producțiilor interne (output-urilor) plus veniturile nete din muncă și din proprietate obținute în afara țării.

6. Raportul dintre costurile și beneficiile individuale și sociale generate de munca cetățenilor români în țările vest-europene

Din punct de vedere economic, diferența de valoare adăugată brută creată, în medie, de o persoană ocupată în afara țării față de cea creată de una ocupată în România de 900 euro pe an (6.000 – 5.100) exprimă avantajul pe termen scurt al celor ce pleacă la muncă în afară și, implicit, al familiilor acestora.

Acest avantaj trebuie judecat însă cu luarea în considerație și a altor factori și circumstanțe economice, demografice, politice, național-comunitare, priviți/privite atât pe orizonturi de timp scurte, medii și, mai ales, lungi.

În situația în care există și se susțin mari dezechilibre macroeconomice, România – susțin unii autori avizați – n-ar rezista nicio zi în gestionarea acestor dezechilibre, fără cele două milioane de români din străinătate care trimit anual în țară peste trei miliarde de euro. Din punctul de vedere al persoanelor care pleacă să muncească în străinătate nu-i nimic de condamnat. Dacă se compară doar suma medie trimisă în țară – de circa 1.500 de euro – cu salariul mediu din România, rezultă că munca în afara țării este aducătoare de venituri mai mari. Această cale este cea mai nefericită formă de asigurare a condițiilor decente (normale) de trai pentru o bună parte a populației țării.

Problema este a guvernanților, care ar trebui să facă ceva (mult mai mult decât până acum) pentru ca populația

activă să găsească locuri de muncă în România și să primească salarii din care să poată trăi decent.

O problemă aparte a României contemporane, care se pare că se va agrava, constă în *îmbătrânirea populației*, cu corolarul ei relația dintre cei ce muncesc și cei ce au depășit vârsta legală de muncă; relația dintre salariați și pensionari. „România trăiește un coșmar demografic care i-ar împiedica să doarmă pe mulți dintre guvernanții occidentali” – aprecia un oficial al Uniunii Europene. „Cu toate acestea, autoritățile de la București nu se grăbesc să îmbunătățească legislația privitoare la pensii și pensionari” – continuă acesta.

După cum se știe, *în 1989, existau patru salariați la fiecare pensionar*, pentru ca *în prezent* să se ajungă la situația în care *la fiecare pensionar revine mai puțin de un salariat*.

Din punctul de vedere al problemei ce face obiectul studiului de față, trebuie spus că *în cele mai multe cazuri persoanele care lucrează în afară nu contribuie la ameliorarea situației arătate mai sus*. Contribuțiile acestor lucrători salariați la fondul pentru asigurările sociale, de sănătate și de pensii sunt foarte mici, aceste contribuții fiind plătite doar de cei plecați la muncă prin Oficiul pentru Migrația Forței de Muncă. La nivelul anului 2004, doar circa 60.000 de persoane contribuiau la fondurile arătate. Față de totalul de peste două milioane de persoane plecate la muncă în afara țării ponderea acestora se situa la mai puțin de 3% din total.

De aceea, una dintre multiplele priorități ale României este și *încheierea de noi acorduri cu guvernele țărilor vest-europene pentru a clarifica veniturile românilor care muncesc în aceste țări și a intra în legalitate în ceea ce privește distribuția acestora în conformitate cu legislația în vigoare*. Cel puțin următoarele trei aspecte trebuie avute în vedere:

- eliminarea vizelor și posibilitatea pentru românii care doresc să poată circula liber în cadrul Europei;
- evaluarea muncii în străinătate într-un sens mai larg, adică:
  - să li se asigure românilor salarii contractuale;
  - să plătească taxele și impozitele directe legale;
  - să contribuie la fondurile de asistență socială;
  - să beneficieze de dreptul de a continua munca în țară la revenire etc.
- se va urmări semnarea de acorduri guvernamentale pentru ca taxele plătite pentru asigurări sociale în statele gazdă să se întoarcă în România. În situația în care persoanele care au lucrat în străinătate vor reveni în țară vor putea beneficia de pensie și asistență socială fără a mai fi nevoite să cotizeze de două ori.

Lipsa unor astfel de acorduri se traduce prin plata acestor contribuții la sistemele de securitate socială din țările primitoare, fără ca acestea să aibă obligații privind protecția socială a cetățenilor români.

Totuși, *libera circulație a forței de muncă în interiorul Uniunii Europene continuă să facă obiectul unor ample*

dispute. Înscrisă printre obiectivele principale ale platformei Pieței Unice, ideea liberei circulații a lucrătorilor are nevoie de noi și noi susțineri și argumentări. În acest sens, este demn de reținut pledoaria lui Vladimir Spidla – comisarul european pentru afaceri sociale – în favoarea ideii arătate: „Sper că va exista o deschidere a țărilor veterane ale Uniunii Europene pentru acceptarea *necondiționată* a liberei circulații a forței de muncă. Acest lucru face parte din conceptul de piață unică, ca și din valorile perene europene. Dacă libera circulație a mărfurilor și a capitalurilor este posibilă, ar fi grotesc să nu se aplice aceeași regulă și pentru oameni.”

Răspunzând temerilor unor sceptici care consideră că libera circulație a forței de muncă ar genera probleme în plus față de cele actuale, el conchide: „piața deschisă a muncii devine mai dinamică, duce la crearea de noi locuri de muncă și la creșterea performanțelor economice ale Uniunii Europene și ale fiecărei țări membre.”

Cu toate acestea, faptul că România va deveni țară membră a Uniunii Europene în 2007 nu presupune dobândirea automată a drepturilor la liberă circulație a forței de muncă pe teritoriul Uniunii Europene. Tratatul de aderare la Uniunea Europeană include prevederi care permit introducerea unor perioade de tranziție față de România. În aceste perioade nu se aplică prevederile comunitare referitoare la libera circulație a forței de muncă, ci legislația națională a statului care o introduce și care restricționează accesul pe piața forței de muncă a acelei țări. La cinci ani după momentul aderării, perioadele de tranziție se vor încheia, dar există posibilitatea ca statele membre să solicite Comisiei Europene o prelungire de încă doi ani, dacă apar dezzechilibre grave pe piața muncii. Pe măsură ce restricțiile sunt eliminate și se aplică în totalitate principiul liberei circulații a lucrătorilor, statele membre nu vor mai solicita permise de muncă.

Pe măsură ce ne apropiem de 1 ianuarie 2007, problema liberei circulații a forței de muncă din România este tot mai controversată. Dacă state precum Spania, Portugalia, Finlanda, Danemarca și Olanda urmăresc o liberalizare completă sau parțială a pieței muncii, neimpunând restricții României la momentul aderării, nu același lucru putem spune despre Germania, Austria, Marea Britanie. Germania și Austria au anunțat că până în 2009 vor adopta măsuri protecționiste și nu vor permite accesul cetățenilor din noile state membre pe piața muncii. „În țările cu o rată mare a șomajului migrația forței de muncă nu contribuie cu nimic la crearea de noi locuri de muncă și nici competiția nu devine mai strânsă”, și-a argumentat poziția europarlamentarul creștin-democrat german Thomas Mann. De altfel, Germania și Austria au fost mereu rezervate în privința capacității Uniunii Europene de a absorbi noi membri.

Marea Britanie a optat pentru libera circulație a forței de muncă în vederea realizării integrării europene largite. Această politică a fost aplicată cetățenilor statelor care au

aderat la 1 mai 2004 și a fost o măsură apreciată ca fiind benefică pentru ambele părți. Acum însă poziția Marii Britanii se schimbă vizavi de România și Bulgaria.

Marea Britanie își justifică această măsură prin faptul că o viitoare creștere a numărului de imigranți va congestiona sistemul de sănătate, sistemul educațional și pe cel al locuințelor. Dacă în trecut, mai ales după extinderea din 2004, angajatorii britanici au reușit să folosească migrația forței de muncă pentru a face față lipsei de muncitori autohtoni și inflației salariilor, mulți dintre marii angajatori britanici sunt acum îngrijorați de faptul că serviciile publice și comunitățile locale, deja suprasolicitate, ar putea să nu mai facă față, dacă guvernul continuă politica „ușilor deschise” și după următoarea extindere.

Fostul ministru adjunct de interne britanic John Denham, a declarat că decizia Marii Britanii, a Suediei și a Irlandei de a permite accesul liber a funcționat mai bine decât se aștepta multă lume, însă problemele care persistă, privind cazarea, școlile și spitalele, ar trebui rezolvate înainte de a mai permite și altora să intre pe piața muncii. „Nu putem continua cu o politică a porților deschise. Oamenii au început deja să se plângă că nu găsesc locuri de muncă”, susține și deputatul laburist Frank Field.

Pe de altă parte, cei care se pronunță pentru deschiderea totală a pieței muncii pentru români și bulgari sunt reprezentanții din agricultură și din industria prelucrării alimentelor, care, de obicei, angajează mulți imigranți. Philip Hudson, reprezentantul National Farmers' Union, spune că există semne că lucrătorii din statele membre est-europene devin pretențioși și nu mai acceptă slujbele „de jos”, cum ar fi culesul fructelor și al legumelor, iar acest lucru ar putea duce la crize periculoase ale forței de muncă dacă altor imigranți li se interzice accesul pe piața muncii.

Un studiu al Institutului de Politici Publice din Marea Britanie⁽¹⁾ arată că peste 50.000 de români și bulgari ar putea să își caute de lucru în Marea Britanie începând cu anul 2007. Potrivit aceluiași raport, aproximativ 7.500 de români și 5.350 de bulgari trăiesc și muncesc deja în această țară, ceea ce reprezintă un număr infim față de comunitatea celor 750.000 de polonezi. Probabil că îngrijorarea britanicilor⁽²⁾ în legătură cu deschiderea porților pentru români este legată și de anumite comportamente ale unor cetățeni de naționalitate română aflați pe teritoriul britanic, iar, pe de altă parte, de creșterea influenței străinilor în comunitățile lor locale.

În ceea ce privește Franța, aceasta va proceda la o ridicare progresivă și controlată a restricțiilor impuse liberei circulații pe piața sa de muncă în cazul persoanelor originare din țările Europei de Est, membre ale Uniunii Europene.⁽³⁾ Ridicarea acestor restricții va viza cu prioritate persoanele cu grad mare de calificare și anumite meserii pentru care este mai dificilă găsirea forței de muncă necesare, cum ar fi cele din domeniul serviciilor, al construcțiilor și al sănătății.

Comisia Europeană pledează în favoarea liberalizării complete a pieței muncii, cu atât mai mult cu cât libera circulație a forței de muncă reprezintă un element de bază în legislația europeană. Și, pentru a-și susține mai bine cererea, Bruxelles-ul vine cu următorul argument: *în practică s-a dovedit că măsurile protecționiste de pe piața muncii nu fac decât să încurajeze economia subterană.*

Raportul Comisiei Europene privind libera circulație a forței de muncă de la lărgirea din 2004 arată că mobilitatea dintre noile state membre din Europa Centrală și de Est către UE-15 a avut în special efecte pozitive și avut o amploare mai scăzută decât se previzionase. Statisticile raportului indică un aflux de forță de muncă din noile zece state membre mai scăzut decât așteptările. Cetățenii noilor state membre au reprezentat mai puțin de 1% din populația activă în toate țările, cu excepția Austriei (1,4%) și Irlandei (3,8%) la nivelul anului 2005.⁽⁴⁾

Într-un articol intitulat sugestiv „România – UE, cine are nevoie mai mare de celălalt”, economistul Ilie Șerbănescu postulează: „Pentru România nu există alternativă, dar și UE are nevoie de România așa cum este aceasta.” Referindu-se la des invocatul pericol pe care îl reprezintă românii imigranți în căutarea unor locuri de muncă mai bune decât în țara lor, autorul respectiv susține pe drept că românii nu constituie o amenințare a locurilor de muncă pe care le ocupă muncitorimea occidentală, aproape aristocratizată, pe fundalul privilegiilor sociale obținute, inclusiv în raport cu vechii și actualii imigranți. Dacă vest-europenii își vor pierde slujbele – continuă acesta – nu va fi din cauza invaziei românilor, ci din cauza invaziei produselor din țările asiatice, mult mai competitive. Iar dacă muncitorimea aristocratică din țările vest-europene își va pierde privilegiile, aceasta se va întâmpla nu din cauza extinderii UE spre Est, ci din cauza faptului că sistemul privilegiilor sociale în general nu mai poate rezista în condițiile globalizării activităților economice.

7. Coordonate ale unei noi strategii de folosire mai eficientă a întregului potențial de muncă al României

În continuarea acestor considerații rațional fundamentate, ne propunem să formulăm câteva sugestii, care ar urma să servească autorităților române la elaborarea și promovarea unei strategii noi în ceea ce privește „munca în străinătate”, îndeosebi în Europa Occidentală, a cetățenilor României.

Cele câteva concretizări ale pozițiilor unora dintre țările membre ale Uniunii Europene cu privire la emigrația-imigrația forței de muncă fac posibilă o concluzie cu caracter general: *fiecare țară se confruntă cu probleme demografice și ocupaționale pe care caută să le rezolve în consonanță cu interesele ei generale.*

Unele dintre țările respective au de făcut față presiunii imigrărilor din afara statului european și extraeuropean.

În ansamblul acestui flux demografic, segmentul care îngrijorează cel mai mult autoritățile, dar și marele public autohton este cel al intrărilor ilegale de forță de muncă, cu toate consecințele pe care acestea le implică.

Alte țări membre ale UE, în special cele mai puțin dezvoltate, au ajuns în situația de a pierde contingente însemnate de forță de muncă tânără și pregătită superior, peste media națională. *În unele cazuri s-a ajuns la depopularea unor zone geografice și la lipsa acută de forță de muncă în sectoare social-economice de mare interes comunitar și de lungă perspectivă. România se află în această ultimă categorie de țări.* Plecările legale și ilegale la muncă în străinătate însumează câteva milioane de persoane. Ultimele sondaje în rândul studenților din ultimii ani de studii consemnează o tendință și mai puternică a tinerilor intelectuali de a părăsi țara. Mulți absolvenți nu sunt atrași de locurile de muncă oferite pe piața românească, fie ca urmare a nivelului scăzut al salariilor, dar și ca urmare a șanselor care li se oferă în carieră. Acesta poate fi efectul unei corelări scăzute între programele de învățământ și calificările cerute pe piața muncii. În acest moment lipsesc informații consistente despre gradul de saturație pe anumite calificări sau cu privire la dinamica unor ocupații. Tocmai de aceea pentru mulți tineri specializarea aproape nu contează pe piața muncii, pentru că foarte puțini reușesc să se angajeze în profilul studiilor absolvite. Durata medie de căutare a unui loc de muncă pentru tineri în domeniul în care s-au pregătit este de aproximativ 3 ani și durează cu atât mai mult cu cât există mai multe studii. În țara noastră încă se oferă locuri de muncă pentru calificări cu puține pretenții și astfel cei cu pregătire de lungă durată își găsesc cu greu un loc de muncă în domeniul absolvit.⁽⁵⁾

Coroborată și cu tendințele manifestate deja pregnant în dinamica proceselor demografice, cu perspectiva scăderii populației României în deceniile viitoare până spre 16 milioane de persoane, emigrația populației și plecările la muncă în afara țării fac necesară adoptarea de urgență a unei noi strategii naționale de gestionare a problemelor demografice și ocupaționale în țara noastră.

Situația atipică a scăderii populației din România constă în dimensiunea scăderii, accentuată și de fenomenul migrației, mai ales în condițiile inexistenței informațiilor statistice fiabile despre acest fenomen. În plus, evoluția în viitor a migrației externe este imprevizibilă astăzi, fiind direct dependentă de evoluția economică și socială a României, de politicile de imigrare ale țărilor dezvoltate, de integrarea în UE.

În timp, efectele resimțite ca urmare a scăderii populației vor consta în probleme economice determinate, pe de o parte, de *scăderea forței de muncă* și, pe de altă parte, de *insuficiența resurselor economice necesare susținerii persoanelor vârstnice*. Un număr redus de copii în prezent înseamnă că în viitor vom avea contribuabili mai puțini și, implicit, venituri mai mici sau impozite mai mari.

Dacă la nivelul anului 1990 un pensionar era susținut de 2,7 salariați, în anul 2006 un pensionar este susținut de doar 1,30 salariați, urmând ca în anul 2050 un adult să plătească pentru pensiile și alocațiile a 9 persoane.

Tocmai de aceea, strategia națională de gestionare a problemelor demografice și ocupaționale în țara noastră va trebui să țină seama, în primul rând, de *unitatea indestructibilă dintre mecanismele pieței muncii și implicarea responsabilă a puterii publice, a statului de drept*. Am făcut această primă precizare ca răspuns la acele poziții politico-ideologice prin care se susține fie teza că piața singură va putea rezolva în timp problema respectivă, fie ideea că o țară trebuie să aplice cu rigurozitate maximă strategia elaborată la nivelul Uniunii Europene.

În lucrarea sa „*Munca națiunilor*”, economistul și omul politic Robert B. Reich reconsideră rolul unei națiuni în cadrul noii economii globale. „Nu vor mai exista economii naționale sau în orice caz ele nu vor mai fi ceea ce înțelegem noi prin această noțiune”, cu această remarcă își începe R. Reich expunerea rezultatelor cercetării sale. Aici și acum interesează aprecierile următoare: „Tot ceea ce va mai rămâne fixat în interiorul granițelor naționale sunt oamenii care formează națiunea. Principala avuție a unei națiuni va consta din priceperea și ingeniozitatea cetățenilor săi. Sarcina politică principală a fiecărei națiuni va fi aceea de a face față forțelor centrifuge ale economiei mondiale care subliniază legăturile care-i unesc pe oameni – oferind tot mai mult celor mai calificați și inteligenți și condamnându-i pe cei mai puțin calificați la un nivel de trai din ce în ce mai scăzut.” (Reich, 1996, p. 9)

Pornind de la necesitatea unei noi strategii de folosire mai eficientă a întregului potențial de muncă al țării și însușindu-ne linia metodologică de abordare a problemei arătate, în continuare, vom încerca să conturăm câteva coordonate esențiale ale unei asemenea strategii.

Prima coordonată a noii strategii ar trebui să țină seama, într-o mai mare măsură decât până acum, de *unitatea indestructibilă dintre procesele demografice, sociale, economice, culturale etc.* Această unitate are la bază populația care formează națiunea unei țări. De aceea, în edificiul structural al unei strategii, populația urmează să fie așezată la temelie, aceasta reprezentând atât suportul populației ocupate, al forței de muncă, cât și scopul final al oricărei activități. Ca urmare, noua strategie va fi astfel fundamentată, încât să reflecte toate structurile demografice actuale (pe vârste, pe sexe, pe regiuni și zone), ca și tendințele naturale ce se conturează și sunt deja surprinse în prospectivile demografice în România.

O altă coordonată a noii strategii ar putea fi considerată *corelarea, prin metode cât mai variate (directe și indirecte), între structurile și conținuturile educaționale și de pregătire ale forței de muncă și nevoile actuale și de perspectivă ale economiei și culturii românești de resurse de muncă*.

„Există o stare dezechilibrată a nevoilor și a resurselor locale, care ne face să dăm tot ce avem în străinătate, pentru

că acel produs pe care-l putem face și-l facem bine nu-l consumăm în țară.

Și din această cauză avem foarte multe dezechilibre funcționale în economie, nefiind încă o zonă în care să se fi făcut foarte bine niște calcule asupra resurselor materiale și umane și a nevoilor în dezvoltarea de programe pe termen mediu și lung...”, subliniază profesorul Florian Colceag, președintele *IRSCA Gifted Education*.

Desigur, instrucția și educația vor fi gândite în consonanță cu favorabilitățile și exigențele societății informaționale și ale societății cunoașterii, care se vor statornici în secolul al XXI-lea și în România. Tocmai de aceea trebuie să se țină cont de ritmul rapid al schimbărilor care determină ca fiecare sector de activitate să aibă nevoie de o permanentă actualizare a calificării, pe lângă acumularea de cunoștințe și competențe.

În lumea contemporană, când tipurile de societate se succed, cel puțin teoretic, cu o mare rapiditate, România se află într-o situație de excepție – susține profesorul Ioan Roșca – ea putând „arde” unele etape ale evoluției firești, parcurse deja de alte popoare, „plonjând” sau „sărind” direct din starea unei națiuni sărace și sărăcite în cea a uneia instruite și generatoare de inteligență creatoare și producătoare de bogăție și bunăstare (Roșca, 2006. p. 13). Dar pentru aceasta – continuă autorul – este imperios necesar să avem curajul de a declara (mai puțin important) și de a ne asuma învățământul ca o prioritate națională. Este vorba de învățământ văzut pe toate treptele sale și pe întreaga perioadă a vieții unui om. În plus, eficiența învățământului trebuie privită în mod sistemic, astfel ca nivelul calitativ al pregătirii să se afle în corelație directă cu cel atins la nivelul imediat precedent, respectiv cu calitatea și eficiența tuturor nivelurilor anterioare. În sensul coordonatei de care ne ocupăm, eficiența învățământului ca sistem se exprimă în nivelul și dinamica activităților social-economice, în ultimă instanță, în cultura și civilizația națiunii. Pe de altă parte, starea economică și creșterea eficienței economice reprezintă suporturile sigure ale transformării învățământului într-un sistem național eficient și antrenant al progresului general.

O mare problemă cu caracter de coordonată esențială a strategiei de abordare și promovare a problemelor dure ale ocupării constă în găsirea unității dintre diferitele stări ale pieței muncii. Avem în vedere faptul că, în prezent, în România, există mari diferențe între sectoare și ramuri în ceea ce privește raportul dintre cererea de muncă și oferta potențială de muncă. Ambele brațe ale balanței forței de muncă cunosc mari asimetrii față de exigențele unei economii moderne și eficiente în ceea ce privește structura pe vârste, pe sexe, pe grade de calificare etc.

O altă exigență ce se impune în fața celor ce trebuie să găsească soluții strategice la problemele demoocupaționale poate fi considerată necesitatea de a se găsi un echilibru între măsurile ce vizează domeniul în funcție de orizontul de timp. Pe termen scurt și mediu ar urma să prevaleze măsurile defensive, în timp ce pe termen mediu și lung cele ofensive.

Pe de altă parte, provocările ce vizează piața muncii din România, în perspectiva integrării, sunt legate și de atingerea țintelor ocupării forței de muncă stabilite în cadrul Consiliului European de la Lisabona⁽⁶⁾, de realizarea unei structuri a ocupării forței de muncă bazate pe creșterea productivității, de adoptarea unui model de creștere economică bazat pe creșterea populației ocupate. Problemele naționale de pe piața muncii din România sunt în general determinate de relația de reciprocitate cu nivelul creșterii economice – *locurile de muncă nou create sunt insuficiente, adaptabilitatea și mobilitatea forței de muncă se mențin la cote scăzute*, ceea ce necesită demersuri strategice de reducere a discrepanțelor dintre cererea și oferta de calificări profesionale de pe piața muncii. Potrivit Sondajului Eurostat CVTS2, întreprinderile din România investesc în medie numai 0,5% din costurile cu forța de muncă, pentru cursuri de formare profesională continuă, fiind cea mai mică rată dintre toate țările candidate cu o medie de 1,5%.

Astfel se impune *creșterea adaptabilității pe termen lung a forței de muncă la cerințele pieței* – ce se poate realiza prin *investiții în dezvoltarea resurselor umane*, pe baza unei strategii de învățare continuă, dar și *combaterea șomajului structural* – prin aplicarea unor măsuri active pentru persoanele afectate de acesta, cum ar fi dezvoltarea de programe de consiliere privind cariera, de formare profesională prin calificare și recalificare, practică în muncă și totodată măsuri pentru sprijinirea șomerilor de lungă durată (persoane neîncadrate de mai mult de 6 luni în cazul tinerilor și 12 luni în cazul adulților).

În concluzie, România trebuie să elaboreze o *strategie* care să urmărească *eficientizarea întregii populații active*, dar să vizeze și *populația plecată la muncă în străinătate*. Scopul acestei strategii ar trebui să fie *stimularea populației active* (mai ales a celor bine pregătiți) *de a rămâne în țară sau de a reveni în țară*, în condițiile în care mulți tineri au tendința de a părăsi țara. Investiția în oameni, prin creșterea nivelului de instruire a forței de muncă, concomitent cu recalificarea și reorientarea acesteia în funcție de cererea existentă și previzibilă pe piața muncii va permite țării noastre să se adapteze condițiilor noii economii a cunoașterii, precum și să atingă un nivel ridicat de eficiență economică și social-umană.

Note

- (1) Extinderea UE: Bulgaria și România – Implicații migratorii pentru Regatul Unit, în *Economistul* din 7 august 2006.
- (2) Un sondaj realizat de ziarul *Sunday Times* releva că 77% din populația britanică ar dori ca guvernul să limiteze numărul imigranților.
- (3) Potrivit premierului francez Dominique de Villepin
- (4) Raport privind funcționarea acordurilor de tranziție stabilite în Tratatul de Aderare din 2003, februarie 2006.
- (5) Dezbateră cu tema: „Dezvoltarea economică și ocuparea – implicații asupra ofertei de educație și formare profesională”, iulie 2005.
- (6) Țintele fixează pentru anul 2010 valori specifice pentru următoarele rate: 70% rata ocupării totale a populației în vârstă de muncă (15-64 ani); peste 60% rata ocupării populației feminine în vârstă de muncă (15-64 ani); 50% rata ocupării persoanelor în vârstă (55-64 ani).

Bibliografie

- Bădescu, G., *Romanian labor migration and citizenship*, www.cenpo.ro/files/01%Migration.pdf; CENPO = Centre for European Non-for-Profit Organization, 2005
- Grigore, Liliana. (2000). *Piața muncii pe plan mondial*, Editura Lumina Lex, București
- Lăzăroiu, S. (coord.): *More „Out” than „In” at the Crossroads between Europe and Balkans*, IOM, 2003
- Proiect de Tratat de instituire a unei Constituții pentru Europa*, Editura Convenția Europeană, p. 86
- Reich, R.B. (1996). *Munca națiunilor. Pregătindu-ne pentru capitalismul secolului XXI*, Editura Paideia, București
- Roșca, Gh. I. „Învățământul superior economic. O abordare postindustrială”, în *Economie teoretică și aplicată*, nr.1, 2006 *Planul Național de Dezvoltare 2004-2006*